

DE MUUR EN DE BOEKEN

He, whose long wall the wand'ring Tartar bounds...

Dunciad, II, 76.

Ik las, niet lang geleden, dat de man die opdracht gaf tot het bouwen van de schier oneindige Chinese Muur dezelfde eerste Keizer, Shih Hwang Ti, was die ook de verbranding gelastte van alle vóór zijn tijd geschreven boeken. Om de een of andere onverklaarbare reden bezorgde het feit dat de twee gigantische ondernemingen – de vijf- tot zeshonderd mijl steen tegen de barbaren, de rigoureuze vernietiging van de geschiedenis dus van het verleden – ontsproten waren aan het brein van één en dezelfde persoon en in zekere zin zijn attributen waren, me tegelijkertijd voldoening en verwarring. In deze aantekening wil ik nagaan waarop die reactie berust.

Historisch gezien heeft geen van beide maatregelen iets vreemds. Shih Hwang Ti, koning van Tj'in, een tijdgenoot van de oorlogen van Hannibal, bracht de Zes Koninkrijken onder zijn heerschappij en schafte het feodale stelsel af; hij bouwde de muur omdat muren golden als verdedigingsvorm; hij verbrandde de boeken omdat zijn tegenstanders zich er op beriepen als ze zich prijzend uitlieten over de oude keizers. Boeken verbranden en versterkingen aanbrengen maken deel uit van de taak van iedere vorst; het enige abnormale in het geval van Shih Hwang Ti is de schaal waarop hij te werk ging. Dat is althans het oordeel van sommige sinologen, maar persoonlijk zie ik in

de gememoreerde feiten iets meer dan een overdrijving of een hyperbool van gangbare maatregelen. Een moestuin of een siertuin omheinen is normaal; een rijk omheinen niet. Evenmin is het een kleinigheid van het traditioneelste ras op aarde te verlangen dat het zijn verleden afzweert, of dat nu mythisch is of waar. Drieduizend jaar telde de Chinese tijdrekening (en daarbinnen de Gele Keizer, Tsjwang-tze, Confucius, Laotze), toen Shih Hwang Ti gelastte dat de geschiedenis met hem moest beginnen.

Shih Hwang Ti had zijn moeder verbannen omdat ze zich losbandig gedroeg; de orthodoxen zagen in dit harde vonnis slechts een daad van onbarmhartigheid. Misschien wilde Shih Hwang Ti de canonieke boeken verbranden teneinde één enkele herinnering uit te wissen: de schande van zijn moeder. (Evenzo liet een koning, in Judea, alle kinderen doden teneinde één kind te doden.) Deze gissing is aannemelijk, maar zegt niets over de muur, de andere kant van de mythe. Volgens de geschiedschrijvers verbood Shih Hwang Ti de dood te memoreren, zocht hij naar het levenselixir en trok hij zich terug in een zinnebeeldig paleis dat bestond uit evenveel kamers als er dagen zijn in een jaar; deze gegevens doen vermoeden dat de muur en het vuur, respectievelijk in de ruimte en in de tijd, moesten fungeren als magische barrières om de dood te weren. Spinoza heeft geschreven dat alle dingen intrinsiek willen voortbestaan; misschien dachten de keizer en zijn tovenaars dat onsterfelijkheid iets intrinsieks is en dat bederf niet kan doordringen tot een gesloten bol. Misschien wilde de keizer het begin van de tijd herscheppen en noemde hij zich de Eerste om echt de eerste te zijn en Hwang Ti om in zekere zin Hwang Ti te

zijn, de legendarische keizer die het schrift en het kompas uitvond. Deze gaf, volgens het *Boek der Riten*, de dingen hun ware naam; evenzo beroemde Shih Hwang Ti zich er, in bewaard gebleven inscripties, op dat onder zijn heerschappij alle dingen de naam hadden die bij ze hoorde. Hij droomde ervan een onvergankelijke dynastie te vestigen; zijn opvolgers moesten Tweede Keizer, Derde Keizer, Vierde Keizer heten, en zo tot in het oneindige...

Een magisch plan, zei ik; het is ook mogelijk dat de bouw van de muur en de verbranding van de boeken niet gelijktijdig plaatsvonden. Dan zouden we (al naar gelang de volgorde die we kiezen) het beeld krijgen van een koning die eerst vernietigde en er vervolgens in berustte te behouden, of dat van een teleurgestelde koning die vernietigde wat hij tevoren verdedigd had. Beide gissingen zijn dramatisch maar ze missen, voor zover ik weet, historische grond. Herbert Allen Giles vertelt dat iedereen die boeken verborg, werd gemerkt met een gloeiend ijzer en veroordeeld om tot de dag van zijn dood te bouwen aan de buitensporige muur. Deze bijzonderheid geeft aanleiding, biedt althans de mogelijkheid, tot een andere interpretatie. Misschien was de muur een metafoor, misschien veroordeelde Shih Hwang Ti iedereen die het verleden aanbad tot een bezigheid die even onafzienbaar, even log en zinloos was als dat verleden. Misschien was de muur een provocatie en dacht Shih Hwang Ti: 'De mensen houden van het verleden en tegen die liefde vermag ik niets, evenmin als mijn beulen, maar ooit zal er iemand zijn die voelt als ik en hij zal mijn muur vernietigen zoals ik de boeken heb vernietigd en hij zal mijn nagedachtenis uitwissen en mijn schaduw en spiegel

zijn zonder het te weten.' Misschien ommuurde Shih Hwang Ti zijn rijk omdat hij wist dat het kwetsbaar was en vernietigde hij de boeken omdat hij begreep dat het gewijde boeken waren, boeken die leren wat het hele universum of het bewustzijn van elk mens leert. Misschien zijn de verbranding van de bibliotheken en de bouw van de muur ondernemingen die elkaar op verborgen wijze opheffen.

De hardnekkige muur die nu, als altijd, zijn schaduwstelsel werpt over landen die ik niet zal zien, is de schim van een Keizer die de eerbiedigste van de naties bevel gaf haar verleden te verbranden; waarschijnlijk treft dat beeld ons om zichzelf, los van de vele gissingen die het toelaat. (Misschien ligt de kracht in de tegenstelling bouwen – afbreken, op enorme schaal.) Generaliserend zouden we kunnen afleiden dat *alle* vormen waarde hebben om zichzelf en niet vanwege een veronderstelde 'inhoud'. Dat zou overeenkomen met de stelling van Benedetto Croce; in 1877 al zei Pater dat alle kunstavakken de hoedanigheid van muziek, niets anders dan pure vorm, nastreven. Muziek, staten van geluk, mythologie, gezichten gevormd door de tijd, bepaalde schemeringen en bepaalde plekken willen ons iets zeggen, of hebben iets gezegd dat ons niet had mogen ontgaan, of staan op het punt ons iets te zeggen; die op handen zijnde onthulling, die zich niet voltrekt is, misschien, de esthetische werkelijkheid.

Buenos Aires, 1950

OVER DE KLASSIEKEN

Weinig disciplines zullen belangwekkender zijn dan de etymologie; dat komt door de onvoorziene transformaties die de primitieve betekenis van de woorden in de loop van de tijd ondergaat. Gegeven zulke transformaties, die aan het paradoxale kunnen grenzen, zal de oorsprong van een woord ons niets of heel weinig helpen ter verheldering van een begrip. Weten dat 'calculus' in het Latijn kiezelsteen betekent en dat de pythagorianen deze steentjes gebruikten vóór de uitvinding van de getallen, stelt ons niet in staat de geheimenissen van de algebra te bedwingen; weten dat 'hypokrités' toneelspeler was, en 'persona' masker, is geen waardevol instrument voor de studie van de ethiek. Evenzo is het, om vast te stellen wat we vandaag de dag onder klassiek verstaan, van geen belang dat dit adjectief komt van het Latijnse 'classis', vloot, dat later de betekenis van orde zal aannemen. (Laten we, en passant, denken aan de analoge vorming van 'ship' – 'shape'.)

Wat is, nu, een klassiek boek? Ik heb de ongetwijfeld redelijke en glasheldere definities van Eliot, van Arnold en van Sainte-Beuve bij de hand, en het zou me een genoegen zijn het met zulke illustere scribenten eens te zijn, maar ik zal ze niet raadplegen. Ik ben de zestig gepasseerd; op mijn leeftijd doen coincidenties of noviteiten er minder toe dan wat iemand waaracht. Ik zal me er daarom toe beperken uiteen te zetten wat ik over dit punt heb bedacht.

Mijn eerste prikkel was een *Geschiedenis van de Chinese*

literatuur (1901), van Herbert Allen Giles. Daar las ik, in hoofdstuk 2, dat één van de vijf canonieke teksten die Confucius het licht deed zien het *Boek van de Veranderingen* of *I Tjing* is, vierenzestig hexagrammen die alle mogelijke combinaties van zes gebroken of doorlopende lijnen uitputten. Eén van de schema's, bij voorbeeld, bestaat uit twee doorlopende lijnen, één gebroken lijn en drie doorlopende, verticaal geplaatste lijnen. Een prehistorische keizer zou ze hebben ontdekt op het schild van één van de heilige schildpadden. Leibniz meende in de hexagrammen een binair telstelsel te zien; anderen een raadselachtige filosofie; anderen, zoals Wilhelm, een instrument om de toekomst te voorspellen, aangezien de vierenzestig figuren overeenkomen met de vierenzestig fasen van een onderneming of proces; anderen een vocabulaire van een bepaalde stam; anderen een kalender. Ik herinner me dat Xul-Solar die tekst placht te reconstrueren met stokjes of lucifers. Bij buitenlanders dreigt het *Boek van de Veranderingen* over te komen als pure *chinoiserie*; maar duizenden jaren hebben vele generaties zeer ontwikkelde mensen het met devotie gelezen en herlezen, en zij zullen het blijven lezen. Confucius verklaarde zijn volgelingen dat, als hem nog honderd jaar beschoren was, hij de helft zou besteden aan de bestudering van die boeken en van de commentaren, of 'vleugels'.

Ik heb welbewust een extreem voorbeeld gekozen, een lectuur die een akte van geloof vereist. Nu kom ik bij mijn stelling. Klassiek is dat boek dat in een land of groep landen gedurende een langere tijd gelezen wordt alsof alles erin weloverwogen, fataal en diepgaand als de kosmos is en zich leent tot eindeloze interpretaties. Vanzelfsprekend variëren zulke beschikkingen. Voor

de Duitsers en Oostenrijkers is de *Faust* een geniaal werk; voor anderen één van de vermaardste vormen van verveling, net als de tweede *Paradise*, van Milton, of het werk van Rabelais. Boeken als dat van Job, de *Divina Commedia*, Macbeth (en, wat mij betreft, enkele van de Oudnoorse saga's) beloven een lange onsterfelijkheid, maar wij weten niets van de toekomst, behalve dat zij zal verschillen van het heden. Een voorkeur kan best een vorm van bijgeloof zijn.

Ik heb geen roeping als beeldenstormer. Omstreeks 1930 dacht ik, onder invloed van Macedonio Fernández, dat schoonheid het voorrecht is van een klein aantal auteurs; nu weet ik dat zij gemeengoed is en onverwacht kan opduiken op de causale pagina's van een middelmatig auteur of tijdens een gesprek op straat. Zo is mijn onbekendheid met de Maleise of Hongaarse letteren algeheel, maar ik weet zeker dat, als de tijd me de gelegenheid zou geven om ze te bestuderen, ik daar al het voedsel zou vinden dat mijn geest behoeft. Naast linguïstische barrières spelen politieke of geografische een rol. Burns geldt in Schotland als klassiek; ten zuiden van Tweed boezemt hij minder belang in dan Dunbar of Stevenson. De roem van een dichter hangt, kortom, af van de opwinding of de apathie van de generaties anonieme mensen die haar, in de eenzaamheid van hun bibliotheken, op de proef stellen.

De emoties die literatuur opwekt zijn misschien eeuwig, maar de middelen moeten voortdurend variëren, al is het maar in lichte mate, anders verliezen zij hun kracht. Zij slijten naarmate de lezer ze herkent. Daarom is het gevaarlijk te beweren dat er klassieke boeken bestaan en dat ze het voor altijd zullen zijn.

Iedereen wantrouwt zijn kunst en kunstmiddelen. Ik,

die erin heb berust het onbepaalde voortbestaan van Voltaire of van Shakespeare in twijfel te trekken, geloof (op deze middag in de laatste week van 1965) in dat van Schopenhauer en van Berkeley.

Klassiek is niet een boek (ik herhaal het) dat per se die of die verdiensten bezit; het is een boek dat de mensengeneraties, hiertoe door verschillende redenen gedreven, lezen met tevoren vaststaande geestdrift en met een mysterieuze loyaliteit.

1965

Harry Potter: The Boy Who Lived

IN MARCH 1940, in the “midnight of the century” that marked the depth of the Hitler-Stalin Pact (or in other words, at a time when civilization was menaced by an alliance between two Voldemorts or “You-Know-Whos”), George Orwell took the time to examine the state of affairs in fantasy fiction for young people. And what he found (in an essay called “Boys’ Weeklies”) was an extraordinary level of addiction to the form of story that was set in English boarding schools. Every week, boys (and girls) from the poorer quarters of industrial towns and from the outer edges of the English-speaking Empire would invest some part of their pocket-money to keep up with the adventures of Billy Bunter, Harry Wharton, Bob Cherry, Jack Blake, and the other blazer-wearing denizens of Greyfriars and St. Jim’s. As he wrote:

It is quite clear that there are tens and scores of thousands of people to whom every detail of life at a “posh” public school is wildly thrilling and romantic. They happen to be outside that mystic world of quadrangles and house-colors, but they can yearn after it, daydream about it, live mentally in it for hours at a stretch. The question is, Who are these people?

Review of *Harry Potter and the Deathly Hallows*, by J. K. Rowling.

I wish that the morose veteran of Eton and St. Cyprian’s had been able to join me on the publication night of *Harry Potter and the Deathly Hallows*, when I went to a bookstore in Stanford, California, to collect my embargoed copy on behalf of the *New York Times Book Review*. Never mind the stall that said “Get Your House Colors Here” and was dealing with customers wise in the lore of Ravenclaw and Slytherin. On the floor of the shop, largely transformed into the Gryffindor common room for the occasion, sat dozens of small children listening raptly to a reading from a massively plausible Hagrid. Of the 2,000 or so people in the forecourt, perhaps one-third had taken the trouble to wear perfect gowns and other Hogwarts or quidditch impedimenta. Many wore a lightning-flash on their foreheads: Orwell would have recoiled at seeing the symbol of Sir Oswald Mosley’s British Union of Fascists on otherwise unblemished brows, even if the emblem was tamed by its new white-magic associations. And this was a sideshow to the circus, all across the English-speaking and even non-English world, as the countdown to the witching hour began.

I would give a lot to understand this phenomenon better. Part of it must have to do with the extreme banality and conformity of school life as it is experienced today, with everything oriented toward safety on the one hand and correctness on the other. But this on its own would not explain my youngest daughter a few years ago, sitting for hours on end with her tiny elbow flattening the pages of a fat book, and occasionally laughing out loud at the appearance of Scabbers the rat. (One hears that not all children retain the affection for reading that the Harry Potter books have inculcated: This isn’t true in my house at least.)

Scabbers turns out to mutate into something a bit worse than a rat, and the ancient charm of metamorphosis is one that J. K. Rowling has exploited to the uttermost. Another well-tested appeal, that of the orphan hero, has also been given an intensive workout with the Copperfield-like privations of the eponymous hero. For Orwell, the English school story from Tom Brown to Kipling’s *Stalky and Co.* was intimately bound up with dreams of wealth and class and snobbery, yet Rowling has succeeded in unmooring it from these considerations and giving us a world of youthful democracy and diversity, in which the humble leading figure has a name that—though it was given to a Shakespearean martial hero and king—could as well belong to

an English labor union official. Perhaps Anglophilia continues to play its part, but if I were one of the few surviving teachers of Anglo-Saxon I would rejoice at the way in which such terms as "muggle" and "Wizengamot," and such names as Godric, Wulfric, and Dumbledore, had become common currency. At this rate, the teaching of *Beowulf* could be revived. The many Latin incantations and imprecations could also help rekindle interest in the study of a "dead" language.

In other respects, too, one recognizes the school story formula. If a French or German or other "foreign" character appears in the Harry Potter novels, it is always as a cliché: Fleur and Krum both speak as if to be from "the Continent" is a joke in itself. The ban on sexual matters is also observed fairly pedantically, though as time has elapsed Rowling has probably acquired male readers who find themselves having vaguely impure thoughts about Hermione Granger (if not, because the thing seems somehow impossible, about Ginny Weasley). Most interesting of all, perhaps, and as noted by Orwell, "religion is also taboo." The schoolchildren appear to know nothing of Christianity; in this latest novel Harry and even Hermione are ignorant of two well-known biblical verses encountered in a churchyard. That the main characters nonetheless have a strong moral code and a solid ethical commitment will be a mystery to some—like His Holiness the Pope and other clerical authorities who have denounced the series—while seeming unexceptionable to many others. As Hermione phrases it, sounding convincingly Kantian or even Russellian about something called the Resurrection Stone:

How can I possibly prove it doesn't exist? Do you expect me to get hold of—of all the pebbles in the world and test them? I mean, you could claim that anything's real if the only basis for believing in it is that nobody's proved it doesn't exist.

For all this apparently staunch secularism, it is ontology that ultimately slackens the tension that ought to have kept these tales vivid and alive. Theologians have never been able to answer the challenge that contrasts God's claims to simultaneous omnipotence and benevolence: Whence then cometh evil? The question is the same if inverted in a Manichean form: How can Voldemort and his wicked forces have such power and yet be unable to

destroy a mild-mannered and rather disorganized schoolboy? In a short story this discrepancy might be handled and also swiftly resolved in favor of one outcome or another, but over the course of seven full-length books the mystery, at least for this reader, loses its ability to compel, and in this culminating episode the enterprise actually becomes tedious. Is there really no Death Eater or dementor who is able to grasp the simple advantage of surprise?

The repeated tactic of *deus ex machina* (without a *deus*) has a deplorable effect on both the plot and the dialogue. The need for Rowling to play catch-up with her many convolutions infects her characters as well. Here is Harry trying to straighten things out with a servile house-elf:

"I don't understand you, Kreacher," he said finally. "Voldemort tried to kill you, Regulus died to bring Voldemort down, but you were still happy to betray Sirius to Voldemort? You were happy to go to Narcissa and Bellatrix, and pass information to Voldemort through them..."

Yes, well, one sees why he is confused. The exchange takes place during an abysmally long period during which the threesome of Harry, Hermione, and Ron are flung together, with weeks of time to spend camping invisibly and only a few inexplicable escapes from death to alleviate the narrative. The grand context of Hogwarts School is removed, at least until the closing scenes, and Rowling also keeps forgetting that things are either magical or they are not: Hermione's family surely can't be any safer from the Dark Lord by moving to Australia, and Hagrid's corporeal bulk cannot make any difference to his ability, or otherwise, to mount a broomstick. A boring subtext, about the wisdom or otherwise of actually uttering Voldemort's name, meanwhile robs the apotropaic device of its force.

For some time now the novels have been attempting a kind of secular dramatization of the battle between good and evil. The Ministry of Magic (one of Rowling's better inventions) has been seeking to impose a version of the Nuremberg Laws on England, classifying its subjects according to blood and maintaining its own Gestapo as well as its own Azkaban gulag. But again, over time and over many, many pages this scenario fails to chill: Most of the "muggle" population goes about its ordinary existence, and every

time the secret police close in, our heroes are able to “disapparate”—a term that always makes me think of an attempt at English by George W. Bush. The prejudice against bank-monopoly goblins is modeled more or less on anti-Semitism and the foul treatment of elves is meant to put us in mind of slavery, but the overall effect of this is somewhat thin and derivative, and subject to diminishing returns.

In this final volume there is a good deal of loose-end gathering to be done. Which side was Snape really on? Can Neville Longbottom rise above himself? Are the Malfoys as black as they have been painted? Unfortunately—and with the solid exception of Neville, whose gallantry is well evoked—these resolutions prove to possess all the excitement of an old-style Perry Mason-type summing-up, prompted by a stock character who says, “There’s just one thing I don’t understand...” Most of all this is true of Voldemort himself, who becomes more tiresome than an Ian Fleming villain, or the vicious but verbose Nicolae Carpathia in the *Left Behind* series, as he offers boastful explanations that are at once grandiose and vacuous. This bad and pedantic habit persists until the final duel, which at least sees us back in the old school precincts once again. “We must not let in daylight upon magic,” as Walter Bagehot remarked in another connection, and the wish to have everything clarified is eventually self-defeating in its own terms. In her correct determination to bring down the curtain decisively, Rowling has gone further than she should, and given us not so much a happy ending as an ending which suggests that evil has actually been defeated (you should forgive the expression) for good.

Greater authors—Arthur Conan Doyle most notably—have been in the same dilemma when seeking closure. And, like Conan Doyle, Rowling has won imperishable renown for giving us an identifiable hero and a fine caricature of a villain, and for making a fictional bit of King’s Cross station as luminous as a certain address on nearby Baker Street. It is given to few authors to create a world apart, and to populate it as well as illustrate it in the mind. As one who actually did once go to boarding school by steam train, at eight, I enjoyed reading aloud to children and coming across Diagon Alley and Grimmauld Place, and also shuddering at the memory of the sarcastic schoolmasters (and Privet Drives) I have known.

The distinctly slushy close of the story may seem to hold out the faint promise of a sequel, but I honestly think and sincerely hope that this will

not occur. The toys have been put firmly back in the box, the wand has been folded up, and the conjuror is discreetly accepting payment while the children clamor for fresh entertainments. (I recommend that they graduate to Philip Pullman, whose daemon scheme is finer than any patronus.) It’s achievement enough that “19 years later,” as the last chapter-heading has it, and quite probably for many decades after that, there will still be millions of adults who recall their initiation to literature as a little touch of Harry in the night.

(The New York Times Book Review, August 12, 2007)

North Korea: A Nation of Racist Dwarves

VISITING NORTH KOREA some years ago, I was lucky to have a fairly genial “minder” whom I’ll call Mr. Chae. He guided me patiently around the ruined and starving country, explaining things away by means of a sort of denial mechanism and never seeming to lose interest in the gargantuan monuments to the world’s most hysterical and operatic leader-cult. One evening, as we tried to dine on some gristly bits of duck, he mentioned yet another reason why the day should not long be postponed when the whole peninsula was united under the beaming rule of the Dear Leader. The people of South Korea, he pointed out, were becoming mongrelized. They wedded foreigners—even black American soldiers, or so he’d heard to his evident disgust—and were losing their purity and distinction. Not for Mr. Chae the charm of the ethnic mosaic, but rather a rigid and unpolluted uniformity.

I was struck at the time by how matter-of-factly he said this, as if he took it for granted that I would find it uncontroversial. And I did briefly wonder whether this form of totalitarianism, too (because nothing is more “total” than racist nationalism), was part of the pitch made to its subjects by the North Korean state. But I was preoccupied, as are most of the country’s few visitors, by the more imposing and exotic forms of totalitarianism on offer: by the giant mausoleums and parades that seemed to fuse classical Stalinism with a contorted form of the deferential, patriarchal Confucian ethos.

Karl Marx in his *Eighteenth Brumaire* wrote that those trying to master a new language always begin by translating it back into the tongue they already know. And I was limiting myself (and ill-serving my readers) in using the pre-existing imagery of Stalinism and Eastern deference. I have recently donned the bifocals provided by B. R. Myers in his electrifying new book *The Cleanest Race: How North Koreans See Themselves and Why It Matters*, and I understand now that I got the picture either upside down or inside out. The whole idea of communism is dead in North Korea, and its most recent “Constitution,” “ratified” last April, has dropped all mention of the word. The analogies to Confucianism are glib, and such parallels with it as can be drawn are intended by the regime only for the consumption of outsiders. Myers makes a persuasive case that we should instead regard the Kim Jong-il system as a phenomenon of the very extreme and pathological right. It is based on totalitarian “military first” mobilization, is maintained by slave labor, and instills an ideology of the most unapologetic racism and xenophobia.

These conclusions of his, in a finely argued and brilliantly written book, carry the worrisome implication that the propaganda of the regime may actually mean exactly what it says, which in turn would mean that peace and disarmament negotiations with it are a waste of time—and perhaps a dangerous waste at that.

Consider: Even in the days of communism, there were reports from Eastern Bloc and Cuban diplomats about the paranoid character of the system (which had no concept of deterrence and told its own people that it had signed the Non-Proliferation Treaty in bad faith) and also about its intense hatred of foreigners. A black Cuban diplomat was almost lynched when he tried to show his family the sights of Pyongyang. North Korean women who return pregnant from China—the regime’s main ally and protector—are forced to submit to abortions. Wall posters and banners depicting all Japanese as barbarians are only equaled by the ways in which Americans are caricatured as hook-nosed monsters. (The illustrations in this book are an education in themselves.) The United States and its partners make up in aid for the huge shortfall in North Korea’s food production, but there is not a hint of acknowledgment of this by the authorities, who tell their captive subjects that the bags of grain stenciled with the Stars and Stripes are tribute paid by a frightened America to the Dear Leader.

Myers also points out that many of the slogans employed and displayed by the North Korean state are borrowed directly—this really does count as

some kind of irony—from the kamikaze ideology of Japanese imperialism. Every child is told every day of the wonderful possibility of death by immolation in the service of the motherland and taught not to fear the idea of war, not even a nuclear one.

The regime cannot rule by terror alone, and now all it has left is its race-based military ideology. Small wonder that each “negotiation” with it is more humiliating than the previous one. As Myers points out, we cannot expect it to bargain away its very *raison d’être*.

All of us who scrutinize North Korean affairs are preoccupied with one question. Do these slaves really love their chains? The conundrum has several obscene corollaries. The people of that tiny and nightmarish state are not, of course, allowed to make comparisons with the lives of others, and if they complain or offend, they are shunted off to camps that—to judge by the standard of care and nutrition in the “wider” society—must be a living hell excusable only by the brevity of its duration. But race arrogance and nationalist hysteria are powerful cements for the most odious systems, as Europeans and Americans have good reason to remember. Even in South Korea there are those who feel the Kim Jong-il regime, under which they themselves could not live for a single day, to be somehow more “authentically” Korean.

Here are the two most shattering facts about North Korea. First, when viewed by satellite photography at night, it is an area of unrelieved darkness. Barely a scintilla of light is visible even in the capital city. Second, a North Korean is on average six inches shorter than a South Korean. You may care to imagine how much surplus value has been wrung out of such a slave, and for how long, in order to feed and sustain the militarized crime family that completely owns both the country and its people.

But this is what proves Myers right. Unlike previous racist dictatorships, the North Korean one has actually succeeded in producing a sort of new species. Starving and stunted dwarves, living in the dark, kept in perpetual ignorance and fear, brainwashed into the hatred of others, regimented and coerced and inculcated with a death cult: This horror show is in our future, and is so ghastly that our own darling leaders dare not face it and can only peep through their fingers at what is coming.

(*Slate*, February 1, 2010)

The Eighteenth Brumaire of the Castro Dynasty

IF THERE HAD BEEN a military coup in any other Latin American or Caribbean country, even a fairly small or obscure one, I think it safe to say that it would have made the front page of the newspapers. But the military coup in Cuba—a nation linked to ours in many vital and historic ways—has not been reported at all. Indeed, in “Castro’s Younger Brother Is Focus of Attention Now,” by Anthony DePalma and James C. McKinley Jr., on page 8 of the *New York Times* of August 3, the very possibility of such an event was even denied:

[O]ne of the most telling aspects of his career is that in the nearly five decades that Raúl Castro has led the Cuban armed forces, there has never been a coup attempt or an uprising of rank-and-file soldiers against their officers.

Thus did the newspaper of record digest the interesting novelty that the new head of government in Cuba was, in fact, the five-decade leader of the Cuban armed forces! In other words, an overt military takeover was the main evidence that these things don’t happen in Havana. Perhaps Raúl Castro’s accession doesn’t count as a “coup attempt” (since it was successful), let alone a “rank-and-file” mutiny, but the plain fact remains that, for the first

EEN DAG UIT HET LEVEN VAN DE REUZENKOESKOES

Als kind heb ik enige tijd gedacht dat Karl Marx en Karl May een en dezelfde persoon waren. Er zijn een keer verkiezingen geweest waarbij in bijna ieder voortuintje in het Betondorp een bordje stond met de oproep om op Gerhard te stemmen. Ik dacht toen dat dat mijn vader was. Later heb ik eens een roman gelezen van Charles Morgan over een Engelse officier die tijdens de Eerste Wereldoorlog in Nederland geïnterneerd was. Dat boek beviel me niet, en daarna heb ik jarenlang geen boeken willen lezen van Somerset Maugham, tot ik er in 1948 achter kwam dat Maugham en Morgan twee verschillende schrijvers waren.

Met Darwin heb ik dat nooit gehad. Zijn vriendelijke bebaarde kop keek me al heel vroeg aan, en wat hij beweerde vond ik prachtig. Niet dat ik hem zelf las, maar men vertelde mij over hem en ik las over hem. Vroeger, zo leerde ik, geloofde men dat de verschillende soorten planten en dieren stuk voor stuk door God geschapen waren, omdat Hij dat zo wilde. Je kon je natuurlijk afvragen waarom Hij dat wilde en niet liever de zaak voor gezien hield, maar je kon je eigenlijk wel weer voorstellen dat Hij iets maken wilde. Ik wilde zelf ook altijd iets maken. Waarom Hij speciaal *deze* wereld in elkaar zette is een veel moeilijker vraag, vooral als je bedenkt hoeveel ellende voorkomen had kunnen worden als Hij de zaak iets anders had ingericht, of aan die scheppingsdrang weerstand had kunnen bieden. Al die dingen vroeg ik mij trouwens nooit af, omdat mij het geloof aan het bestaan van zo'n God geheel ongegrond leek.

Maar goed, dat geloofden de mensen vroeger. Maar toen kwam Darwin en ontdekte dat de soorten uit elkaar waren voortgekomen. Er bestonden speciale plaatwerken waarop je dat zag gebeuren. Uit de *vissen*, of uit de *reptielen*, daar wil ik af *wezen*, kwamen de vogels voort, herinner ik me. Tussenliggende stadia waren uitgestorven, maar hun fossielen kon je in musea bekijken en op die plaatwerken zag je ze duidelijk vliegen.

Dit alles zou niet zo interessant geweest zijn, als daar de natuurlijke teeltkeus (*natural selection*) en de strijd om het bestaan

(*struggle for life*) niet bijgekomen waren. Die soorten namelijk, zo leerde men mij (wie die 'men' was laat zich nu niet meer vaststellen. Mijn vader? Juffrouw Biegel? Stukjes in de krant? Kinderboeken? Het eerste deel, met plaatjes van brontosaurusen, van de *Nieuwe geïllustreerde wereldgeschiedenis*?) waren niet zo maar ontstaan. Neem de giraffe. Die is ontstaan omdat dieren met een lange hals beter aan de kost konden komen dan andere dieren: een lange hals bood voordeel, omdat je daarmee takken en bladeren kon bereiken waar andere dieren niet bij konden.

Ik denk dat ik nog enige tijd geloofd heb dat de lange hals van de giraffe ontstaan is doordat sommige exemplaren door het voortdurend reiken naar bladeren waar ze moeilijk bij konden een iets langere hals kregen. Maar al spoedig werd mij verteld, dat dat niet zo was: verworven eigenschappen zijn niet erfelijk. Je kunt katten bij de geboorte hun staart afhakken en dat twintig eeuwen volhouden, en toch zullen alle nieuwgeboren katjes een staart hebben. Nee, het ging anders. Er ontstaan in de natuur plotselinge *mutaties*. Opeens wordt er een kalf met twee koppen geboren. Die mutaties zijn geheel 'toevallig' en hebben nergens iets mee te maken. Welnu, zo ontstond op een keer een giraffe met een lange hals. Die kon hoger grijpen dan zijn broertjes en zusjes en daarom had hij, en die van zijn nakomelingen die ook een wat langere hals hadden, betere overlevingskansen dan andere giraffen. En zo werd de langhalzige mutatie door de natuur 'uitgeselecteerd'. Een kweker die witte konijnen wil fokken pikt als hij in zijn konijnehok een wit konijn ziet dat witte konijn er uit en paart het met een ander wit konijn, net zolang tot hij een witte soort heeft waar maar af en toe een zwart of een gestreept of een geblokt exemplaar tussen zit. De natuur gaat op soortgelijke manier te werk. Toen de beren in het hoge Noorden kwamen hadden witte exemplaren meer overlevingskansen dan de andere, en zo ontstond de ijsbeer.

En nog een tweede correctie leerde ik: Darwin had *niet* gezegd dat de mens van de aap afstamt. Die bewering werd hem door papen en dominees toegeschreven. Darwin had aangetoond dat de mens en de aap een gemeenschappelijke voorvader hebben. Door het kennen van die correctie verhief je je boven het vulgus. Dat heb je ook op ander gebied. De gewone mensen denken dat

Marx heeft gezegd dat godsdienst opium voor het volk is, dat Ranke als taak van de historicus zag het uitzoeken hoe het 'recht eigenlijk gewesen' is, dat Holmes 'Elementary, my dear Watson!' gezegd heeft en Caesar 'Et tu, Brute!' Maar de kenners weten beter.

Het mooie van die evolutietheorie was dat je geen stap kon doen of je stuitte op een bevestiging ervan. De werken van Darwin, schrijft omstreeks de eeuwwisseling een Russische Darwinist, M. Engelhardt, 'verklaren een hele wereld van verschijnselen die tot dan onbegrijpelijk waren gebleven. Wat is de bloem, waartoe die heldere, bonte bloembladen, die wonderlijke vormen, die geur, die nectar e.d.? Nu werd dit alles verklaard uit het gezichtspunt van het nut van de kruisbestuiving met behulp van insecten.' Sommige vlinders lijken sprekend op andere insecten. Waarom? Omdat die andere insecten zo vies smaken dat ze niet door andere dieren opgegeten worden. Door op die insecten te lijken hebben die vlinders een geweldig voordeel in de strijd om het bestaan.

Als klap op de vuurpijl verscheen nog niet zo lang geleden een stukje *natural selection* en *struggle for life* dat zich niet in het grijze verleden had afgespeeld, maar bij wijze van spreken vlak voor onze ogen: het vlindertje dat in Engeland op berkestammen zat en waarvan de witheid volgens de evolutionisten voortkwam uit de witheid van die berkestammen. Schutkleur dus: de niet-witte vlinders werden opgegeten door vogels, de witte bleven zitten, plantten zich voort. Als die theorie juist was moesten als die berken opeens zwart worden die vlinders uitsterven of ook zwart worden. En wat gebeurde? Die berken werden zwart van de milieuvervuiling en die vlindertjes werden ook zwart. Wie nu nog twijfelde aan de evolutietheorie moest wel stekeblind of kwaadwillig zijn.

Ik begon pas op latere leeftijd te twijfelen. Mijn eerste twijfel kwam toen ik te hooi en te gras de argumenten hoorde van theologen die hun scheppingsverhaal in rook zagen opgaan en daarom ijverig zochten naar argumenten om de evolutietheorie te weerleggen. Zo stuitte ik – waar weet ik niet meer – op de giftand. Die giraffehals kun je je heel goed voorstellen: iedere mutatie met een wat langere hals is in het voordeel. Maar hoe

moet het met de giftand? Dat schijnt een mechanisme te zijn dat enigszins op een injectienaald lijkt: een loszittende tand die bij het bijten op een met gif gevuld blaasje drukt. Door die tand heen loopt een buis, waardoor het gif in de wond gedrukt wordt. Het is aannemelijk dat dit mechanisme voor een slang van voordeel is: hij kan er vijanden en prooien mee doden of verlammen. Maar hoe moeten wij ons voorstellen dat dit mechanisme *ontstaan* is? Het antwoord luidt: bij stukjes en beetjes. Bijvoorbeeld een loszittende tand, toen een buisje door die tand, toen een gifklier en gifblaas. Vraag: hoe kunnen al die *stadia* enig nut, enig voordeel hebben opgeleverd? Waarom kon een slang met een losse snijtand of een blaasje zonder gif beter uit de weg dan een slang zonder? Welk voordeel biedt een horloge, bezig te ontstaan gedurende miljoenen jaren, zolang je er niet op kunt zien hoe laat het is? Is die selectietheorie juist, dan moet *elk* van die *stadia* een voordeel hebben opgeleverd – want anders zouden al die mutaties – en er zijn er heel wat nodig voor die giftand compleet is – weer in de massa verdwenen zijn.

Later kreeg de giftand gezelschap van de zebra. Ik zag natuurfilms en daarop renden hele kuddes giraffen rond. Dat was prachtig. Maar wie liepen daar vrolijk mee met die giraffen? Zebra's! En toen ik dat zag rees natuurlijk de vraag: als die giraffes door *survival of the fittest* zijn ontstaan, als ze de strijd om het bestaan hebben gewonnen, waarom hebben de korthalzige dieren die strijd dan niet *verloren*? Waarom lopen in hetzelfde terrein dan zowel giraffen als zebra's rond?

Die vraag kun je ad libitum uitbreiden. Als de vogels ontstaan zijn omdat die vleugels *voordeel* verschaften, hoe komt het dan dat de beesten *zonder* vleugels zijn blijven bestaan? Wat was dan het voordeel van die vleugels? Bij die vleugels komt trouwens die eerste vraag ook weer terug, de vraag van de giftand: goed, die vleugels bieden voordeel want je kunt er mee vliegen, en dat is een handige wijze van verplaatsen. Maar voordat die vleugels vleugels waren, wat toen? Die vleugels, leert men ons, zijn niet ineens ontstaan, maar geleidelijk. Maar wat moet je met nog niet volgroeide vleugels, waar je niet mee vliegen kunt? Fladderen? Zwemmen? Zwaaien naar kennissen?

Leg je zo'n vraag voor aan een evolutionist, dan antwoordt hij

dat die vogels wel degelijk op die manier ontstaan zijn en dat de tussenliggende stadia aan fossielen aantoonbaar zijn. Maar aan dat ontstaan en aan die fossielen heb ik nooit getwijfeld. Ik twijfel alleen of dat ontstaan te maken heeft gehad met 'voordeel'. De bioloog dr. Maarten 't Hart uit Leiden vertelt van dieren met een vlieghuid tussen voorpoten en achterpoten. Daarmee kunnen zij zweefduiken en zweefsprongen maken. Nog wat verder in de ontwikkeling vind je de reuzenkoeskoes (*Schoinobates volans*) die, de naam zegt het al, met die vlieghuid echt kan vliegen. En wat die giftand betreft: de aan de complete giftand voorafgaande stadia hadden wel degelijk nut. Bij verschillende hedendaagse diersoorten zijn stadia van nog-niet-giftand aanwezig die duidelijke voordelen opleveren.

Blijft het overleven van de dieren die *niet* met giftanden, vleugels etc. waren uitgerust. Waarom, vraag ik, hebben die de strijd om het bestaan niet *verloren*? Als de Duitsers zijn blijven bestaan omdat ze het buskruit hebben uitgevonden, waardoor ze betere overlevingskansen hadden dan andere volkeren die op pijl en boog aangewezen bleven, hoe komt het dan dat niet alleen de Duitsers nog bestaan, maar ook de nog steeds met pijl en boog schietende Denen en Nederlanders? Als het hebben van dat buskruit een voordeel was, moet het ontbreken van dat buskruit dan geen nadeel zijn geweest? Hoe kun je het overleven van de Duitsers uit het buskruit verklaren als anderen, zonder buskruit, ook overleefd hebben?

Hierop luidt het antwoord der evolutionisten, althans van een hunner, de hier al eerder sprekend ingevoerde dr. 't Hart, dat die andere beesten weer *andere* voordelen hadden. De buideleekhoorn kan glijvluchten uitvoeren en heeft daar veel voordeel van. Maar de gewone eekhoorn, ook niet mis, gaat zich specialiseren in het zoeken naar voedsel op de grond. Iedere soort heeft zijn eigen *niche*. Pas wanneer twee soorten, twee varianten precies dezelfde *niche* hebben (in dezelfde omgeving wonen en hetzelfde eten) gaat de soort overleven die het beste is uitgerust. De reuzenkoeskoes en de gewone koeskoes kunnen best naast elkaar leven: de een heeft voordeel van zijn vliegen, de ander van zijn lopen of springen of kruipen. Maar met die berkenvlindertjes gaat het anders: het enige verschil tussen de zwarte en witte exemplaren is de kleur, en dan wint op den duur de kleur die de beste schutkleur is.

Daar is weinig op terug te zeggen. Maar juist daardoor vormt zich bij mij een derde bezwaar tegen de evolutietheorie, het bezwaar namelijk dat de theorie altijd uitkomt. Heeft de reuzenkoeskoes een vlieghuid, dan komt dat omdat die vlieghuid hem in staat stelt te vliegen en dat geeft hem enorme voordelen boven andere koeskoesen die niet kunnen vliegen. Hebben die andere koeskoesen (of is het koeskoezen zoals bij reuzenhoezen – reuzenhoezen?) *geen* vlieghuid, dan is dat omdat zij een *niche* in de natuur hebben waar geen vlieghuid nodig is. Zingt de leeuwerik, dan doet hij dat niet om Gods heerlijkheid te verkondigen – hoewel zijn zingen zeer sterk die indruk maakt – maar om (ik bedenk maar wat) een voortplantingspartner aan te lokken. Zingt een andere vogel niet, dan is dat (ik bedenk weer wat) opdat zijn vijanden hem dan minder gauw zullen vinden. Is een vlinder bont gekleurd, dan is het om de aandacht van zijn partner te trekken. Is hij wit of groen, dan is het een schutkleur. Bestaat er eigenlijk wel een biologische eigenschap die *geen* voordeel oplevert? Als ik op het geheime landgoed waar ik dit schrijf een ree zie wegllopen over een bruine akker, dan is de kleur van die ree een schutkleur. Als diezelfde ree door zijn witte achterwerk mijlenver op die akker te zien is, dan is dat opdat zijn jongen hem beter kunnen volgen. Bij kruis wint Maarten, bij munt verlies ik.

Het past allemaal zo keurig in elkaar, dat je in de verleiding komt om eens te kijken of het ook klopt als je alles omdraait. Dan zijn alle eigenschappen van alle dieren niet ontstaan omdat ze er beter bij in leven konden blijven, maar omdat ze er sneller door uitstierven. Je kunt die theorie dan ondersteunen door bijvoorbeeld voor te rekenen dat de soorten steeds sneller uitsterven. De brontosaurus, zeg je dan (je moet je voorbeelden dan met enige **zorgvuldigheid kiezen** natuurlijk) heeft twintig miljoen jaar geleefd, de dodo slechts drie, en als de chimpansee straks uitgestorven zal zijn, zal hij slechts één miljoen jaar geleefd hebben. Het gedrag van de veldmuis is in de loop der tijden zo geëvolueerd, dat hij nu op de grond goed zichtbaar is voor de buizerd. Men heeft vroeger wel van schutkleur gesproken, maar merkwaardig genoeg nooit stil gestaan bij het feit – waar men overigens wel van op de hoogte was – dat de buizerd zich *voedde met veldmuizen*, die hij donders goed zag want anders had hij ze nooit kunnen vangen.

Het tautologische karakter van de evolutieleer blijft mij kwelen. De biologen zeggen: deze soort heeft overleefd omdat hij beter uitgerust was voor de strijd om het bestaan dan de varianten vlak naast hem, die uitgestorven zijn. Maar hoe bewijs je dat die overleving iets met enige fysieke eigenschap te maken had? Hoe weet je dat het niet bijvoorbeeld via een grote loterij gebeurd is? Dat van die witte vlinders die zwart geworden zijn is een erg leuk voorbeeld, maar het zou leuker geweest zijn als ze gewoon wit waren gebleven. Dan was de theorie dat dat wit een schutkleur was weerlegd. Nu is die theorie niet bewezen door dat veranderen van kleur, want het kan ook door iets anders gekomen zijn.

Zodra een soort overleeft weet men precies de eigenschappen aan te wijzen die tot dat overleven geleid hebben. En zodra een soort uitsterft weet men te vertellen waarom de arme dieren niet opgewassen waren tegen de strijd om het bestaan. De brontosaurusen waren te dom en te zwaar, leerde ik vroeger op school. Olifanten daarentegen waren uitstekend voor die strijd uitgerust, ondanks hun domheid en zwaarte. De evolutietheorie zou acceptabeler zijn als haar aanhangers konden zeggen: toon mij een dier dat die en die eigenschappen heeft en wij verklaren onze theorie voor onjuist. Maar zo'n dier is niet denkbaar. In een boekje *Vicious circles and paradoxes* van Patrick Hughes en George Brecht vond ik de volgende uitspraak van zekere Charles Fort: 'Darwinism. The fittest survive. What is meant by the fittest? Not the strongest; not the cleverest – weakness and stupidity everywhere survive. There is no way of determining fitness except in that a thing does survive. "Fitness", then, is only another name for "survival". Darwinism: that survivors survive.'

Maarten 't Hart formuleert het eigenlijk net zo. Hij vervangt 'fitness' door 'voortplantingskansen'. Bepaalde soorten hebben overleefd omdat zij betere voortplantingskansen hadden. De tautologie blijkt als je 'overleven' vervangt door het synoniem 'voortplanten': ze hebben zich voortgeplant omdat ze betere voortplantingskansen hadden. Dat wil ik graag geloven.

De evolutietheorie behoort tot de theorieën die 'onweerlegbaar' zijn: er is geen plant of dier te bedenken dat door zijn bestaan die theorie omver zou werpen. Karl Popper, die in 1919 of daaromtrent dat van die 'weerlegbaarheid' bedacht heeft, vindt dat

ook. Maar daarom kan de evolutietheorie nog best waar zijn, vindt hij. Dat is ook zo.

De evolutietheorie schijnt grote invloed te hebben gehad op allerlei visies op de menselijke samenleving. Iedere eigenschap van iedere plant en ieder dier is zoals hij is omdat hij in de strijd om het bestaan zijn deugdelijkheid bewezen heeft. Zo is men ook gaan denken dat allerlei dingen in de menselijke samenleving hun deugdelijkheid in een soort struggle for life bewezen hebben. Die opvatting kom je tegen als het om 'primitieve' volkeren gaat, of om oude gebruiken. De joodse spijswetten, zegt men dan, zijn niet zomaar een stel krankzinnige voorschriften, maar hygiënische maatregelen. Het is niet zo dat primitieve volkeren een stelletje sufferds zijn die niet weten hoe het hoort, nee, binnen de grenzen van de hun ter beschikking staande technieken – ze kennen bijvoorbeeld nog geen metaal – zijn ze juist ontzettend slim. Wij zouden in de wildernis te gronde gaan, maar de indiaan of de papoea of de eskimo of de maori weet precies wat hij moet doen om in leven te blijven. Zowel over de darwinistische dieren als over die primitieve volkeren hing in mijn jeugd een sfeer van *tout est au mieux dans le meilleur des mondes*. De primitieve geneesmiddelen die de Zuidamerikaanse indianen uit plantenwortels weten te halen, daar werd in de negentiende eeuw om gelachen, maar nu weten wij wel beter: er worden hele expedities uitgerust om die medicijnen op te halen.

Dat geloof werd bij mij ondermijnd door een bericht uit Nieuw-Guinea van de Russische onderzoeker Miklucho-Maklaj. Hij verbleef in de vorige eeuw geruime tijd in papoeadorpen, en meldde dat die papoea's hun hutten niet wind- en waterdicht maakten. Zodat ze bij slecht weer eeuwig in de tocht, de kou en de nattigheid zaten. Ook droegen zij geen kleren en dekten zij zich 's nachts niet toe. Het halve dorp liep voortdurend te hoesten en te snorren. Technisch, schreef Maklaj, was het voor die mensen zeer wel mogelijke de in onze kringen gebruikelijke voorzieningen te treffen. Ze hadden hun hutten regendicht kunnen maken als ze dat wilden.

Een tweede ondermijnend bericht werd mij verteld door iemand die in Afrika iets met ontwikkelingshulp te maken had gehad. Ik vroeg hem hoe de Afrikaanse landbouw nu eigenlijk

was: erg 'primitief', dat wil zeggen voor eenvoudige verbetering vatbaar, of juist, binnen het kader van de technische mogelijkheden, erg subtiel. Zijn antwoord maakte diepe indruk op me. Enerzijds, vertelde hij, deden die negers op landbouwgebied heel slimme dingen, die de beste landbouwingenieur uit Wageningen hun niet zou hebben verbeterd. Maar op ander gebied maakten ze weer landbouwfouten die bij enig nadenken voorkomen hadden kunnen worden.

Zo ontstond mijn onduidelijke twist met Popper. Hij ziet overal in de planten-, mensen- en dierenwereld 'trial and error elimination'. In zijn visie, althans in de visie die ik hem toeschrijf en die ik bestrijd, wordt ieder ding getest, en als het blijkt te voldoen wordt het in gebruik genomen. Zo gaat het, op zijn best, in bepaalde takken van wetenschap, maar in het algemeen, lijkt mij, gaat het niet zo. Een bewering, een denkbeeld, een theorie, een gewoonte kan zich honderden, ja duizenden jaren handhaven zonder ooit aan de door Popper bedoelde 'trial' te worden onderworpen. De theorieën van Freud lopen al zo'n tachtig jaar mee en zijn nog nooit getest. Veertien miljoen Nederlanders geloven dat zwemmen bij eb gevaarlijker is dan bij vloed. Die theorie is nooit getest, althans niet door haar aanhangers. Een miljoen Nederlanders, of misschien zijn het er maar honderdduizend, gelooft in de onsterfelijkheid van de ziel. Die theorie is ook nooit getest.

Ik voel meer voor de veronderstelling dat de enige test, waaraan iets wordt onderworpen de 'bestaanbaarheidstest' is. Neem de gedachte dat spoelen met kamillethee helpt tegen kiespijn. Die theorie heeft misschien eeuwenlang bestaan. Hij is nooit getest. Daartoe zou men een paar honderd kiespijn hebbende mensen in een gymnastieklokaal bijeen moeten brengen en de helft van die mensen moeten laten spoelen met kamillethee en de andere helft met een placebo. Wie geen kiespijn meer heeft mag naar huis. En dan noteren we van iedereen die naar huis gaat wat hij gehad heeft, kamille of placebo. Dat is nooit gebeurd. Maar toch hebben duizenden dokters dat middel voorgeschreven en miljoenen het gebruikt. Waarom? Omdat het *mogelijk* is dat middel te gebruiken. Daarin onderscheidt het spoelen met kamille zich van het eten van cyaankali. Hadden de dokters dat voorgeschreven, dan zou dat voorschrift zich veel minder lang hebben gehandhaafd

omdat er al gauw geen patiënten meer over zouden zijn geweest.

De 'trial' in mijn opvatting is niet dat men probeert of iets ergens goed voor is, maar of het überhaupt mogelijk is dat bepaalde ding te doen, die reactie te herhalen. Blijkt dat mogelijk, dan gaat men door. Door 'toevallige' mutaties ontstaat op vijfduizend meter diepte in de oceaan een vis die op zijn linkerzij een goed gelijkend portret van Mao draagt. Volgens de evolutionisten is dit portret het gevolg van selectie: vissen met dat portret, of met de aanzetten tot dat portret, hadden betere voortplantingskansen dan vissen met een portret van Confucius of helemaal geen portret. Mijn verklaring is anders: dat portret heeft zich kunnen ontwikkelen doordat een vis met zo'n portret ongeveer even goed bestaan kon als een vis zonder. De joodse spijswetten hebben het zo lang uitgehouden niet omdat ze ergens goed voor waren in voedselkundige zin, maar omdat het mogelijk was ze zo lang in acht te nemen zonder dat men uitstierf. Op een bepaald ogenblik besluit de mug te gaan zoemen. Dat blijkt te kunnen. Helpen doet het hem niet in de strijd om het bestaan. Menige mug wordt doodgeslagen omdat zijn vijanden – de mens bijvoorbeeld – hem horen. Maar het is niet dodelijk voor de hele muggenstand, en daarom zoemt die mug door, hoewel dat zoemen volstrekt zinloos is, even zinloos als de besnijdenis, het spoelen met kamille, het portret van Mao of de theorie dat zwemmen bij eb gevaarlijker is dan bij vloed.

Ieder organisme reageert, dat wil zeggen 'kiest' uit mogelijke reacties. Een steen heeft weinig keuze. Als hij niets onder zich heeft valt hij naar beneden. Een kiespijnlijder heeft vele mogelijkheden: spoelen met allerlei vloeistoffen, het uitspreken van de meest uiteenlopende genezende teksten, het innemen van velerlei medicijnen, het op de wang leggen of in de mond nemen van allerlei stoffen en voorwerpen. Een gemeenschap die zich wil verstevigen heeft voorschriften en tradities nodig. De keuze is oneindig. Elkaar groeten door het vastgrijpen van elkaars rechterhand, alle jonggeborenen besnijden, scheiding in het haar altijd rechts, doorboring van neustussenschot, het aan de jeugd onderwijzen van de Heidelberger katechismus, het mooi vinden van de films van Joris Ivens. Is die keuze – ik ben het als hij wil met Popper eens dat het een 'wild guess' is, een onberedeneerde of

verkeerd beredeneerde noodsprong – eenmaal gedaan dan gaat het er om of hij *herhaald* kan worden. Als dat zo is gaan het organisme, de mensengemeenschap, de artsen, de landbouwers door met in analoge situaties zo te reageren. Het 'resultaat' van de reactie doet er maar in één enkel opzicht toe: of de reactie kan worden herhaald.

Zo gezien is het menselijke gedrag betrekkelijk eenvoudig: de mensen reageren op wat ze meemaken, net als ieder ander organisme. De menselijke reactie is het opstellen van regels – willekeurige regels. Soms kan op basis van die regels een 'natuurlijke selectie' plaatsvinden: mensen die op het idee komen om iedere maandag van een bepaalde plant te eten sterven uit. Een andere groep die het eten van die planten juist verbiedt blijft bestaan. Sommige regels doen veel kwaad, maar leiden niet tot ondergang. Andere doen een beetje kwaad, weer andere – besnijdenis, laat ons zeggen, of het met textiel omzwachtelen van een verstuipte enkel – doen kwaad noch goed. In een boot die zinkt kun je niet varen. Maar een boot die met een kleine, technisch zeer wel mogelijke verbetering veel beter zou varen blijft eeuwen onveranderd.

Kortom, het enige wat men probeert als men iets doet is of men het *kan* doen. Als dat mogelijk is gaat men ermee door. Popper daarentegen is meer geneigd te denken dat men iets probeert om te kijken of het 'werkt', dat wil zeggen om te kijken of men ermee bereikt wat men ermee wil bereiken. In zekere zin liggen onze opvattingen niet zo ver uit elkaar: we hebben een verschillende opvatting van 'trial'. Poppers 'trial' is: 'does it work'. Mijn 'trial' is: 'can it exist'. Maar je kunt mijn 'exist' als een soort van 'work' beschouwen. De kamillespoelers zijn immers heel tevreden en iedereen zegt dat het helpt. Ook bij de baders en bij de joden werkt de ebtheorie en de besnijdenis uitstekend: bij vloed verdrinken er maar weinig zwemmers en het joodse volk bestaat al vierduizend jaar.

De evolutionisten bestrijden bovenstaande theorie op de volgende wijze. Ze zeggen, bij monde van Maarten 't Hart, dat als mijn zienswijze juist zou zijn er verschrikkelijk veel varianten zouden ontstaan. Dan zouden we, zegt Maarten 't Hart, niet twee miljoen diersoorten hebben, maar twee miljoen varianten van één amoebe-soort.

Dat zie ik niet in. Het lijkt me veeleer dat als de 'strijd om het bestaan' niet langer de 'voordelige' mutaties begunstigt ten koste van de andere, dat dan al die mutaties veel meer kans maken te verdwijnen in de grote massa der 'normale' exemplaren.

Dat mutaties ooit een kans krijgen lijkt mij veeleer het gevolg van iets heel anders: een situatie waarbij enkele exemplaren van de rest van de 'populatie' (ik leer leuke nieuwe woorden bij mijn twist met de evolutionisten, woorden waarvan je begrijpt dat ze in gebruik geraakt zijn. In de literatuurwetenschap ligt dat heel anders) zijn afgesneden en waar dus een mutant veel meer kansen heeft. Zo heeft in een nieuw gestichte gemeenschap een nieuwe regel, een nieuwe gewoonte, een nieuw taboe veel meer kans op overleving dan in de oude gemeenschap, waar die nieuwigheden er al gauw uitgeramd worden. Het Nederlands bleef eeuwenlang onveranderd. Maar bij een paar duizend boeren die zich in Zuid-Afrika vestigden kon een idiote afwijking van één familie de hele taal een bepaalde kant opduwen. Diezelfde afwijking maakte in het moederland geen kans. Dat de kreet 'hou zeel' in 1933 – 1945 door enige duizenden Nederlanders gebruikt gaat worden is niet omdat die kreet meer overlevings- en voortplantingskansen biedt dan 'goedemiddag', 'Oranje boven' of 'rood front!' – hoewel er in 1940-1945 heel wat Oranje boven-roepers en roodfront-roepers doodgeschoten zijn – maar omdat in 1933 een nieuwe sekte zich afzonderde die behoefte had aan een kreet. Dat het 'hou zeel' geworden is en niet 'zeeg heil' of 'sla atopdentrommele' of 'let op uw saeck' is 'toevallig'.

De 'darwinistische' visie op natuur en maatschappij is denk ik ten eerste bevorderd door de menselijke neiging om te willen dat een opmerkelijk, indrukwekkend, interessant verschijnsel een oorzaak heeft die van dezelfde orde van belangrijkheid is als het verschijnsel. Vindt men zeer fraai gekleurde vissen op een diepte waar die kleuren – door de duisternis en de slechte ogen van de bewoners – niet te zien zijn, dan neemt men aan dat die kleuren door een even belangwekkend proces tot stand zijn gekomen als de kleuren van het roodborstje. Men kent wel het spreekwoord 'kleine oorzaken hebben grote gevolgen', maar men gebruikt dat spreekwoord alleen in het dagelijks leven. De geschiedwetenschap heeft zich bij wijze van spreken juist tot doel gesteld om aan

te tonen dat de neus van Cleopatra *niet* van invloed is geweest op de wereldgeschiedenis. Stel je voor, zoiets belangrijks als de wereldgeschiedenis en zo iets onbenulligs en toevalligs als die neus. Dan neemt men liever de graanprijzen in Alexandrië, of iets anders wat men op een gegeven moment ontzettend belangrijk vindt. Dat een leeuwerik zomaar zou zingen, omdat hij er toevallig een keer mee begonnen is – dat kan niet.

Toen de evolutionisten het praten over de schepping van de theologen overnamen maakten zij geloof ik de fout dat zij ook de *doelmatigheid* van de schepping van de theologen overnamen. Die theologen redeneerden als volgt: de vogels hebben vleugels. Waarom? Om mee te vliegen. Hoe komen ze aan die vleugels? Die heeft God hun gegeven, want Hij wilde dat ze zouden vliegen. Dat is een uitstekende redenering. Maar als je niet in het bestaan van die God gelooft, dan kom je voor de moeilijkheid te staan dat je die vleugels moet verklaren. Eigenlijk is die moeilijkheid niet groter dan de moeilijkheid om het heelal te verklaren. Je kunt zeggen: dat weet ik niet. Maar je moeilijkheid wordt groter als je, wat die vleugels betreft, pas afhaakt als die God er in gebracht wordt, want dan krijg je dit: de vogels hebben vleugels. Waarom? Om mee te vliegen. Hoe komen ze aan die vleugels? En om dat te verklaren moet dan een hele evolutieleer opgezet worden, met alle moeilijkheden die aan die theorie vastzitten. Zodra je toegeeft dat die giftand dient tot verlamming of doding van de prooi zit je al fout.

Er is iets in mij dat zich verzet tegen de *functie* van die giftand, van die vleugels, van die schutkleur. Ik weet dat vogels met die vleugels vliegen, ik zie dat schier dagelijks, maar dat het de *functie* van die vleugels is wil er bij mij niet in. Ik heb dat eerder aldus geformuleerd: de uitspraak dat de kiezen dienen om voedsel te vermalen is niet redelijker dan de stelling dat de varkens dienen om ons karbonaden te verschaffen. Over die uitspraak van Pangloss lacht iedereen, maar dat van die kiezen gelooft iedereen. En toch zie ik geen verschil in redelijkheid tussen die twee stellingen. De stelling van die kiezen wordt geadstrueerd door te zeggen dat ons voedsel onmiskenbaar vermalen wordt door onze kiezen. Maar dan zeg ik dat die varkens onmiskenbaar verwerkt worden tot karbonaden en andere vleeswaren.

Nog iets. De mens is geneigd te denken dat als er op dit ogenblik in Twente een bepaald soort kikkers bestaat, dat er dan factoren zijn aan te wijzen die aan dat feit hebben meegewerkt en andere factoren die deze stand van zaken hebben tegengewerkt. Dat is een zeer begrijpelijke, zeer voor de hand liggende, vrijwel algemeen aanvaarde opvatting. Als ik van mijn moeder drie dubbeltjes krijg en een dief pakt mij twee dubbeltjes af, dan houd ik niet alleen één dubbeltje over, maar ik ben bovendien geneigd te denken dat mijn moeder mijn huidige bezit van 10 heeft *bevorderd* en dat de dief die stand van mijn activa heeft *tegengewerkt*. Maar eigenlijk is dat niet zo. Als je uitgaat van een bepaalde stand van zaken en je vraagt je af welke factoren tot die stand van zaken geleid hebben, dan kun je geen onderscheid maken tussen factoren die die stand van zaken hebben tegengewerkt en factoren die die stand van zaken hebben bevorderd. Ik heb bovengenoemde stelling voor het eerst gepubliceerd in 1954, en verder ben ik hem nooit ergens tegengekomen. Mocht iemand bij enig auteur een plaats weten waar iets dergelijks wordt beweerd, dan houd ik mij aanbevolen.

Je kunt mijn stelling ook als volgt formuleren: zodra je zegt dat iets door bepaalde dingen is bevorderd en door andere is tegengewerkt ga je uit van een *gewenste* stand van zaken naast de *werkelijke* stand van zaken. Als je zegt dat de biologische kennis van Maarten 't Hart bevorderd is door zijn vlijtig studeren en tegengewerkt door bioscoopbezoek, dan ga je uit van de op zichzelf misschien heel redelijke gedachte dat bij meer studie en minder bioscoopbezoek die kennis groter zou zijn. Je zegt dus eigenlijk: *als* hij meer gestudeerd had zou hij geleerder zijn. Maar ga je uit van de huidige stand van zijn geleerdheid, dan is *die* stand evenzeer het gevolg van studie als van bioscoopbezoek. Hoe moeilijk het ook is dat in te zien, je kunt niet zeggen dat die studie voor de feitelijke, huidige stand van Maartens geleerdheid voordelig geweest is en dat bioscoopbezoek nadelig. Een pingpongballetje drijft ergens op de Atlantische Oceaan. Je kunt niet zeggen dat bepaalde winden en stromen dat balletje bij het bereiken van die plaats van voordeel zijn geweest en dat andere winden en stromen het bereiken van die plaats hebben tegengewerkt. *Alle* betrokken winden, *alle* stromen, *alle* golven waar dat balletje in heeft gezeten

hebben die tegenwoordige plaats als resultante gehad. En zo is het ook met het bestaan van de reuzenkoeskoes.

Door anderen werd ik op twee bezwaren tegen de evolutieleer gewezen die bij mij nooit zijn opgekomen. Zoals men het 'tout est au mieux dans le meilleur des mondes' van Pangloss kan bestrijden door te wijzen op zekere onvolkomenheden in de scheping, zo zou je aan de evolutionisten kunnen vragen waarom zoveel dingen in de natuur, waar de evolutie en de natuurlijke selectie en de strijd om het bestaan en de *survival of the fittest* zoveel miljarden jaren aan gewerkt hebben, zo betrekkelijk gebrekkig zijn. De mens slaagt er in in enkele honderden jaren – misschien kan het wel veel korter – een hond te kweken die allemachtig hard loopt en konijnen vangt bij het leven. Waarom heeft de natuur in al die miljarden jaren de toch blijkbaar telkens weer voorkomende hardlopende mutanten niet laten profiteren van het kennelijke voordeel dat dat harde lopen met zich meebracht?

De tweede vraag is juist andersom. Dat is de vraag waarom sommige dingen in de natuur zo zijn ontwikkeld, dat ze aan het door de evolutionisten genoemde doel voorbijschieten. Dat die hardlopende hond er *nog* niet is kun je desnoods begrijpen – hoewel de snelheid waarmee de mens hem kweken kan daar een sterk argument tegen is – maar hoe zit het met een hond die veel harder loopt dan nodig is om zijn vijanden te ontlopen of zijn prooi te achterhalen? Zo'n hond, zullen de evolutionisten zeggen, bestaat dan ook niet, maar Nabokov noemt een ander voorbeeld. Je hebt vlinders die op insecten lijken. Die andere insecten worden door vogels niet opgegeten omdat ze zo vies smaken. Die vlinders ontlenen dus voordeel aan het lijken op die insecten. Maar, zegt Nabokov, die gelijkenis bereikt soms een artistieke perfectie die ver uitsteekt boven iedere nuttigheid. Ik begrijp wat hij bedoelt.

Het is of je een vlinder hebt die zich vermomt als een weggegooid ulevellenpapiertje, zodat geen vogel hem op wil eten. Maar als je zo'n vlinder wat nauwkeuriger bekijkt zie je, dat de gelijkenis met dat ulevellenpapiertje zo ver gaat dat er op dat papiertje een duidelijk ulevellenrijmpje te lezen staat – terwijl vogels analfabeet zijn.

Of een ander voorbeeld, nu weer met honden en konijnen. Je

hebt legerplaatsen. Duizenden legerplaatsen, met duizenden soldaten en officieren en ook met duizenden legerhonden. En om die legerplaatsen leven konijnen. Duizenden konijnen. En die honden jagen op die konijnen. Maar er is één moment waarop die legerhonden hun blaffen, vechten, paren en jagen staken en in de houding gaan staan. Dat is het moment waarop in de legerplaats het Wilhelmus wordt aangeheven. Dan kan een hele konijnenfamilie de legerplaats oversteken en geen hond die zich beweegt.

Dat duurde vele miljoenen jaren. En op den duur ontwikkelde zich een konijnenvariant die, wanneer er een hond in de buurt kwam, het Wilhelmus begon te zingen. De hond staakte dan zijn achtervolging en sprong in de houding, en het konijn, al zingende, maakte zich uit de voeten.

Hier kan ik mijn twee vragen natuurlijk stellen: hoe komt het dat de konijnen rondom die legerplaatsen die *niet* dat Wilhelmus zingen nochtans zijn blijven bestaan? En de tweede vraag: hoe zijn alle tussenliggende stadia, toen die zingende konijnen nog niet op duidelijk herkenbare wijze het Wilhelmus zongen, voor die konijnen van voordeel geweest? Want in het begin zongen die konijnen iets dat helemaal niet op het Wilhelmus leek en net zo goed 'Rats, kuch en bonen' had kunnen zijn. Dr. Hillenius en dr. 't Hart hebben op die vragen een antwoord: die andere konijnen die niet zingen hebben de gewoonte ontwikkeld om zeer kwalijk riekende winden te laten waardoor de honden zo verbijsterd raken dat zij hun achtervolging staken. En wat die stadia betreft: elk van die stadia had wel degelijk voordeel, zoals uit fossiele konijnen blijkt. Maar dan kom ik met mijn Nabokov-vraag: hoe verklaren de evolutionisten dat er onder de zingende konijnen exemplaren worden aangetroffen die *alle coupletten* van het Wilhelmus kunnen zingen, terwijl er op die legerplaatsen nooit meer dan twee ten gehore worden gebracht?